



Kirkelig fellestråd i Oslo

Dato: 15.09.2016

Saksnummer: 2016/33/20/OB/RW.

Sak H 33/16 KIRKEBRUKSPLAN – UTTAK AV KIRKEBYGG

Sak F 20/16 KIRKEBRUKSPLAN – UTTAK AV KIRKEBYGG

1. Denne saken

I denne saken legges det opp til en drøfting av et prosjekt om fremtidig bruk av kirkene i Oslo. Saken har vært varslet gjennom budsjettfremlegget for 2016 fra kirkevergen for å møte kommende økonomiske utfordringer. KfiO har alt drøftet sider ved saken og virker positive til å starte en prosess. Bispedømmerrådet er også orientert, og prostene i Oslo har engasjert seg aktivt med en forståelse for endret bruk av et antall kirker. Det er enighet om å etablere et felles prosjekt i de to linjene som har et bredere strategisk grunnlag for en vurdering av hva som skal gjøres og hvor det skal gjøres.

2. Innledning

Kirker og lokaler knyttet til kirker (menighetshus osv), er de fysiske utgangspunkt for menighetenes arbeid og satsing. Slike bygg er lett synlige i by- og bygdebildet, har stor symbolkraft som samlingssteder for mange slags aktiviteter, fellesskap, stillhet, gudstjenester og bønn, og som uttrykk for at Guds himmel omgir våre liv. Av denne grunn er det vesentlig å få dokumentert hva som skjer i kirkene og på menighetshusene. De er viktige signalbygg og kulturbygg for hele byen.

En strategi for Kirken i Oslo må være å sammenholde det vi har av kirker og menighetshus med en tenkning om hvordan kirken best kan være del av og arbeide i ulike lokalsamfunn i Oslo. Da handler det om de grunnleggende kirkelige handlinger knyttet til dåp, trosopplæring og konfirmasjon, bisettelser/begravelser, gudstjenestefeiring, vielser, menighetsbyggende aktiviteter, konserter og utstillinger.

Vi har mange kirkebygg i Oslo. Noen er i relativt god forfatning. Noen med store mangler.

På et seminar som Hovedkomiteen hadde 29.-30. april 2016 ble «kriterier for uttak av kirkebygg» drøftet. Kirkevergen har i sak H13/15 utarbeidet forslag på kriterier som Hovedkomiteen ba Kirkevergen fremlegge for videre drøftelser. Kriteriene er nedfelt i dokument av 10.05.2016 fra Kirkevergen. I ovennevnte sak ble 7 hovedkriterier angitt i uprioritert rekkefølge og da basert på «uttak» i form av salg eller utleie. (Se pkt. 5 nedenfor)

Fellesrådet behandlet i junimøte 2016 sak F 11.16 som omhandlet «Vedlikeholdssituasjonen ved kirkebygg i Oslo». Ved behandlingen av denne saken ble det også en bred drøfting av spørsmål om uttak av kirkebygg. Av de som hadde ordet, var det ingen som snakket mot en prosess med uttak av noen kirkebygg.

I den videre prosess er det en forutsetning at også Bispedømmerrådet er med. I en del sammenhenger er det de som sitter på den formelle vedtakskompetanse. I nærværende sak går Kirkevergen noe dypere inn i temaet «kirkebruksplan» der ulike grunner til uttak av kirker gjennomgås og der ulike hensynsfaktorer kartlegges for å skape et godt drøftingsgrunnlag og senere beslutningsgrunnlag for Fellesrådet og Bispedømmerrådet. Det er også viktig å være klar over at rundt kirkebyggene finnes en kirkelig medarbeiderskare. Noen ansatte og mange frivillige. De trenger kontorer og andre fysiske arbeidsmuligheter. Uttak er derfor kun ett virkemiddel i en kirkebruksplan som er mer altovergripende i sitt innhold. Der er derfor feil å se på uttak av kirkebygg og en kirkebruksplan som to sider av samme sak. I nærværende notat fokuseres hovedsakelig på uttak av kirkebygg.

3. Bakgrunn:

Det er fellesrådets økonomi som sterkest har aktualisert spørsmålet om uttak eller endret bruk av kirker. Dagens bevilgninger dekker ikke kostnadsutviklingen på en tilfredsstillende måte. Det foreligger også andre strategiske grunner for uttak/endring i bruk. Oslo er en by i stor endring. Nye områder bygges ut, tilflyttingen er svært stor. Migrasjon, bosettingsmønster, omgjøring av næringsområder til boligområder er betydelig. Det kan derfor være aktuelt å vurdere uttak av kirke ett sted, for å bygge ny et annet sted.

Dagens kirke må til enhver tid vurdere ressursbruken opp mot det man oppnår. Virksomheten drives med offentlige midler og gjennom frivillige gaver og tjenester. Det krever en ytterligere aktsomhet.

En kirkelig strategi knyttet til bruk av kirker og menighetshus bør derfor først og fremst ta utgangspunkt i spørsmålet om hvilke kirker og menighetshus er det viktig å satse på. Hvor finnes kombinasjonen av sentral geografisk plassering, et godt kirkerom, egnede kontorer og egnede lokaler for det som ikke kan foregå i kirkerommet?

Først deretter kommer de avgrensende spørsmål: Hva har vi råd til når det gjelder antall kirkesteder – da handler det både om vedlikehold og ressurser til personell og drift.

Til slutt handler det om hvilke kirkesteder vi eventuelt kan unnvære, koster for mye å vedlikeholde, ikke er egnet for våre formål. Sammen med dette kommer spørsmålet om vi skal selge eller leie ut. Rivning er kanskje en bedre løsning enn salg til kommersielle formål. Utleie til andre kirkesamfunn handler ikke bare om leieinntekter. Skal de leies ut, handler det også om hvilke aktiviteter, hvilken kirkelig profil skal forbindes med kirker vi fortsatt eier? Men, uansett er det viktig å skjelne mellom kirker som eventuelt kan brukes, hvilke som av strategiske grunner bør brukes – noen må kanskje restaureres, og hvilke det er nødvendig å kvitte seg med.

4. Årsak til behov for uttak:

Årsakene til uttak av kirkebygg kan være flere. Her nevnes (listen er ikke uttømmende):

- Endret behov ut fra geografisk beliggenhet og bruk av kirkebygget
- Sammenslåing av sokn og andre organisasjonsendringer
- Midlertidig eller permanent stenging grunnet manglende økonomi til drift og vedlikehold.
- Nødvendig HMS-tiltak grunnet risiko for skade på person eller ting
- Økonomisk motivasjon for å reallokere midler til andre formål

5. Kriterier:

Følgende kriterier ble nevnt i sak H 13/16:

- Statistikk over gudstjenestebesøk og kirkelige handlinger
- Annen aktivitet i menigheten ut over lovpålagte kirkelige handlinger
- Demografisk utvikling/framskriving, fordelt på bydeler
- Utbygging eller fremtidig utbygging i det aktuelle området. Andre relevante forhold i lokalmiljøet
- Geografisk spredning
- Kirkebyggets egenart (kultur-/bevaringsaspekter ved kirkebygg)
- Økonomisk effekt av uttaket (kost/nytte)

I tillegg til de i nevnte saksfremlegg kriterier for uttak av kirkebygg tillegges følgende:

- Antall medlemmer i soknet
- Antall brukere av kirkene
- Signalanlegg i nærmiljøet
- Historiske faktorer knyttet til kirkebygget.
- Størrelse på nedslagsfelt for besøkende
- Tilstand på kirkebygget
- Egnethet for annen bruk
- Nyttiggjøring for kommersielle tiltak
- Inntekspotensial ved salg/utleie
- Effektiviseringspotensiale ved sammenslåing av sokn – «overtallighet»

Overlappende med punktene nevnt over kan en mer verdirettet vurdering inngå som del av kriteriene der kunnskapsverdi, opplevelsesverdi og bruksverdi inngår i beslutningsgrunnlaget. Under kunnskapsverdi inngår typiske verdier som arkitektonisk, kunsthistorisk, autentisitet, historisk verdi og restaureringsverdi. Under opplevelsesverdier inngår gjerne verdier som

estetikk, kunstnerisk verdi, identitetsverdi og sosial verdi. Under bruksverdier inngår typisk anvendelighet, attraksjonsverdi, kommersiell verdi og bruksfrekvens.

6. Konsekvenser av «uttak»

Kirkeloven krever at hvert sokn skal ha minst én kirke. Det vil derfor være aktuelt å ha særlig fokus på sokn med mer enn én kirke. Ved uttak av kirke fra sokn med bare én kirke, må soknegrensene endres.

Kirkeloven nedfeller i § 15 også en plikt for kommunen til å utrede blant annet følgende utgifter etter budsjettforslag fra kirkelig fellestråd:

- a) utgifter til bygging, drift og vedlikehold av kirker,

Vil redusert antall kirker i drift medføre at vi anses å være en mindre aktør, og dermed at kirken gis reduserte bevilgninger? Dette spørsmålet er tatt opp med nåværende og tidligere byråd. Fra kirken i Oslo sin side har også endringsprosesser så langt vært gjennomført for å få en bedre bruk av de midlene vi får. Kommunen har selv også trykket på for en bruk av færre kirker i noen områder. Oslo kommune bevilger relativt mindre enn de fleste andre kommuner til kirker og trossamfunn. En reduksjon med henvisning til færre kirker i bruk kan i hvert fall imøtegås på et rasjonelt nivå.

Det må likevel over tid påregnes at driftskutt vil påvirke stillinger og bemanning i organisasjonen. Andre offentlige virksomheter med gjennomførte reduksjoner som følge av «dårlig økonomi» har opplevd dette, jfr. Forsvaret.

Uttak av et mindre antall kirker vil trolig ikke medføre annet enn redusert aktivitet og dermed redusert bemanning/omdisponert bemanning i organisasjonen. Redusert bemanning eller omdisponering kan trolig gjennomføres ved ansettelsesstopp, bruk av arbeidsgivers styringsrett, naturlig avgang og i verste fall oppsigelser.

7. utfordringer

Det er mange utfordringer knyttet til et arbeid med kirkebruksplan og særlig uttak av kirker som et virkemiddel. Uten å gå inn på disse her, velger vi å fokusere på den strategiske utfordringen. Kirken i Oslo har mange fasetter og derfor noen utfordringer knyttet til å fremstå samlet.

Det er viktig å ikke krisemaksimere i for stor grad. Det kan slå tilbake på kirken som drifter og forvalter av kirkeeiendommene og gi politisk grunnlag for å kutte i bevilgningene. Utfordringen ligger i å balansere i skjæringspunktet mellom å synliggjøre behovene for tiltak og selv foreslå egnede og gode tiltak som kan skape en bærekraftig utvikling for menighetene i Oslo. Det fremste strategiske grepet for å få til dette er å fremstå samlet som kirkelige organer i Oslo.

Den 15.09.2016 var det prostemøte på Oslo bispedømme der Kirkevergen og noen fra administrasjonen til Kirkelig felleråd i Oslo deltok. I sak 67/16 under forvaltning var strategi for Oslo bispedømme tema. Her ble kirkebruksplan og kriterier for uttak av kirker diskutert, om enn på noe overordnet plan. «Hva vil vi og hva har vi råd til» var utgangspunktet. Stikkord som demografisk sammensetning, migrasjon, sviktende medlemsmasse og livssynsendringer var samtaletemaer. Salg/utleie av kirkebygg, herunder mer formalisering ved slik utleie, slik at profil og verdisyn bevares og gjøres ensartet ble vurdert. Partiell utleie eller salg som alternativ til fullstendig overføring av bruksrett et annet. Dette for å sikre mulighetene for eget bruk ved behov.

Konklusjonen under dette møtet var likevel behovet for å fremstå samlet. Det ble understreket at bruk av prostene i utarbeidelsen og fremleggelsen av strategien kunne være nyttig. Et konkret vedtak under møtet var at det skal opprettes en arbeidsgruppe som, etter et nærmere definert mandat utarbeidet av Kirkevergen i Oslo og Stiftsdirektøren i Oslo bispedømme, skal vurdere ulike kriterier for uttak av kirkebygg, samt se mer samlet på en fremtidig kirkebruksplan. I en slik arbeidsgruppe var det ønskelig med stor og bred deltakelse, blant annet fra menighetene og prostene.

Hovedkomiteen anbefaler fellerådet å gjøre følgende vedtak:

Det etableres et fellesprosjekt med Bispedømmerådet for utvikling av en «kirkebruksplan». Kirkevergen utarbeider i samarbeid med Stiftsdirektøren en prosjektplan.



Robert Wright
Kirkeverge